

سرمقاله

در سنت نبوی و ائمه کرام علیهم السلام وقف و موقوفات جایگاهی بس رفیع و عظیم دارد؛ چنان‌که در روایتی منقول از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آمده است: حیطان هفت‌گانه (باغهای دیوار کشی شده هفت‌گانه) موقوفات حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله بودند که بعد از رحلت آن حضرت در اختیار حضرت فاطمه علیها السلام قرار داشت و بعدها مرافعه‌ای در خصوص آنها مطرح شد و حضرت علی علیه السلام بر وقفیت آنها شهادت داد و حضرت فاطمه علیها السلام نیز آنها را موقوفه معرفی فرمود.

متأسفانه در بین فرهیختگان جامعه کمتر به سنت وقف پرداخته می‌شود؛ توگویی هیچ وظیفه‌ای در قبال حفظ، حراست، ترویج و احیاء آن بر دوش کسی نبوده و فقط سازمان اوقاف و امور خیریه متکفل نگاهداری موقوفات است، در صورتی که وقف شیوه‌ای است مناسب برای هدایت سرمایه‌ها در جهت برآورده‌ساختن نیازهای جامعه به صورت ماندگار؛ چرا که وقف صدقه‌ای جاری و مستمر است، به گونه‌ای که هر خیر و صدقه‌ای از میان می‌رود، ولی وقف بسان چشمه خروشان و پر خیر و برکت پیوسته افراد را در هر زمان سیراب می‌کند. بنابراین مراکز دانشگاهی و حوزوی باید ابعاد فقهی، اجتماعی، حقوقی، فرهنگی و آموزشی این حکم الهی را بکاوند و بررسی کنند تا بتوان این سنت نبوی و علوی را استمرار بخشید.

بر ائمه محترم جمعه و جماعات نیز لازم است علاوه بر تبیین مسائل و احکام وقف، به متولیان و مستأجران وقف گوشزد نمایند که اگر به هر شکل در پرداخت حق الاجاره موقوفات و حفظ بهره‌وری آنها کوتاهی ورزند یا اهمال کنند، مسئول بوده، در برابر واقف و موقوف له ضامن خواهند بود.

نادیده گرفته شدن حقوق وقف سبب شده است در جامعه کنونی همگان چشم‌داشت‌هایی طلبکارانه و گاه غیر صحیح به وقف داشته، موقوفات را به عنوان اموال بی صاحب و بادآورده بدانند و در پی آن باشند که آنها را با اجاره‌ای پایین در حیطه

تصرف خود در آورند؛ حتی برخی از دولت مردان نیز در جایگاه حکومتی این نگاه را دارند و حق مسلم خود می دانند که در موقوفات دخل و تصرف کرده، در تغییر کاربری آنها و تبدیلیشان به مراکز دولتی و عمومی - بدون پرداخت حقوق واقعی - اقدام کنند، حال آنکه بنا بر فتوای صریح مقام معظم رهبری (که در این شماره ذکر گردیده) «در اوقاف خاصه و همچنین در اوقاف عامه‌ای که به صورت وقف منفعت وقف گردیده، تصرف موجب ضمان عین و منفعت است و باید متصرف علاوه بر رد عین یا عوض آن، اجرة المثل مدت تصرف را نیز بپردازد».

غیر از ابعاد فرهنگی و اقتصادی وقف، می توان ادعا کرد این حکم اسلامی در بسیاری از رخدادهای اجتماعی و سیاسی نقش آفرین بوده و هست. برای نمونه، وقف در پیروزی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس نقشی بسیار مهم داشته؛ زیرا انقلاب و بسیاری از ثمرات آن (از جمله پایگاه‌های بسیج و هسته‌های مبارزه با اشرار و مفسدان) از مساجد به عنوان پایگاه‌های دینی و مذهبی آغاز شد و در بستر موقوفات به تعالی رسید.

عظمت جایگاه وقف و خدمات وسیع اجتماعی و دستاوردهای علمی و معنوی آن، از جمله تربیت هزاران عالم و اندیشمند شیعی که در مدارس علمیه به کمک موقوفات صورت گرفت، سبب شد حاکمان طاغوت در مدت شصت سال حکومت ظالمانه، برخوردی غاصبانه با وقف داشته، در پی نابودی و خشتی کردن آثار آن برآیند و با فروختن موقوفات و یا انعقاد قراردادهایی طولانی مدت در خصوص موقوفات مساجد و مدارس علمیه با اجاره‌ای ناچیز، همچنین با گماردن مسؤولانی فاسدالاخلاق و سپردن مسؤولیت موقوفات به افراد معلوم الحال و حتی بهایی، و بالاخره جعل اسناد فراوان وقفی به نام خود و درباریان، با این سنت، مبارزه و مقابله کرده و از نظر تبلیغاتی نیز به مبارزه وسیع با وقف پرداخته، حتی در جامعه ذهنیتی منفی را نسبت به وقف ایجاد کنند.

جای آن دارد سیاستمداران و تحلیل گران تاریخ به این مقوله از ستم طاغوتیان ستم‌شاهی نیز بپردازند و ابعاد جنایت آنان و حکومت پهلوی را در این موضوع بررسی نمایند تا مشخص گردد چه اجحاف و ظلمی به موقوفات روا شده است.

وسعت این تبلیغات و منفی بافی‌ها تا آنجا پیش رفت که هنوز نگاه منفی برخی از مراکز علمی و دینی به وقف تغییر نکرده است؛ از این رو بر همگان به‌ویژه عالمان، فرهیختگان و اصحاب رسانه‌ها لازم است برای رفع این مشکل، سازمان اوقاف را یاری کنند تا افکار عمومی به سمت سنت حسنه وقف سوق داده شود.

تاریخ انقلاب اسلامی سرشار از خدمات فراوان به اسلام و مردم مسلمان است که در این میان، احیاء سنت وقف و بازگرداندن موقوفات نمونه درخشان آن است. رسانه‌های عمومی می‌توانند با پرداختن به مقوله «وقف» همگان را در مسیر این سنت قرار داده، در به ثمر نشاندن این نهال تنومند بکوشند.

در حال حاضر پانزده هزار متولی، موقوفات دارای عواید بالا را در کشور اداره می‌کنند. پرسش از این افراد درباره شیوه عملکرد آنان از دیگر موارد حایز اهمیت است و از مسؤولیت‌های رسانه‌ها در این باره به شمار می‌رود؛ زیرا با اینکه متولیان متدین و فعال کم نیستند، برخی از بی‌مدیریتی‌ها یا خیانت‌ها نیز رخ می‌دهد که موجبات اتلاف موقوفات را فراهم آورده، اعتماد مردم را نسبت به وقف از بین می‌برد.

«هفته وقف» بهانه‌ای است برای توجه ویژه به وقف، برنامه‌ریزی جهت ترغیب مردم به اعمال وقفی برای اهداف والا و ارائه برنامه در جهت بهتر استفاده کردن از وقف، تا بتوانیم بر اساس نیت واقفان حرکت کنیم.

رسانه‌ها باید اهداف و تکالیف وقف را به عنوان یکی از احکام مترقی اسلام مورد تأکید قرار دهند تا با هدایت افکار عمومی بتوان مطالبات ولی فقیه زمان را در خصوص وقف جامعه عمل ببوشانیم.

امروز دو وظیفه مهم بر دوش مسؤولان اوقاف و موقوفات وجود دارد:

اول. مدیران و معاونان اوقاف بایستی با اعتماد به نفس، شاکله سازمان اوقاف را تقویت کرده، با قدرت در راستای پیاده کردن منویات مقام معظم رهبری گام برداشته، علاوه بر آنکه به موقوفات گذشته می‌پردازند و حق‌الاجاره آن را به صورت کامل از مستأجران باز می‌ستانند، در ایجاد موقوفات جدید و تبلیغ در جهت ترغیب مردم به وقف در امور خیریه گام بردارند.

دوم. به جلب اعتماد مردم - که عامل اصلی وقفند - پردازند، تا خدای ناکرده با اعمال و رفتار خود سبب از بین رفتن موقوفات نشوند و بی‌اعتمادی مردم را رقم نزنند.

والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته

علی محمدی

نماینده ولی فقیه و سرپرست

سازمان اوقاف و امور خیریه